

УДК 373.3.091.39:614

[https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-4\(22\)-1300-1313](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-4(22)-1300-1313)

Починок Євгенія Анатоліївна кандидат педагогічних наук, доцент кафедри початкової освіти, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка, 36000, м. Полтава, вул. Остроградського, 2, тел.: (0532) 50-03-76, <https://orcid.org/0000-0002-6419-4567>

МЕНЕДЖЕР ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ – ЛІДЕР ЗМІН У СФЕРІ ЗДОРОВ'Я

Анотація. У статті розглянуто особистість менеджера початкової освіти як фундатора здоров'язбережувального освітнього середовища. Проаналізовано варіації наукових підходів до дефініції поняття «культура здоров'я», визначено його компоненти. Так, до компонентів культури здоров'я вчителя відносяться: когнітивний, емоційно-ціннісний та поведінковий компоненти, що забезпечує продуктивне здійснення професійно-педагогічної діяльності менеджера початкової освіти. Розкрито суспільну значимість культури здоров'я особистості як компонента загальної культури та підґрунтя для розкриття її внутрішнього здоров'язбережувального потенціалу. Підкреслено вагому роль педагога у формуванні культури здоров'я молодших школярів та розвитку сфери здоров'я загалом. Здоров'я вчителя розглядається як основа не тільки для успішної професійної діяльності, а й для побудови всієї сфери здоров'я, адже здоровий учитель дорівнює здоровий учень, що в результаті становить здорове суспільство.

Актуальність здійснення освітнього менеджменту вчителем початкової школи у руслі застосування здоров'язбережувальних технологій визначено соціальними та екологічними умовами життя, а також ціннісними переорієнтаціями сучасного соціуму, де людське здоров'я визнається найвищою цінністю. У зв'язку з цим, обґрунтовано основні проблеми та напрями створення сучасного здоров'язбережувального освітнього середовища. Серед зазначених напрямів виокремлено: професійну підготовку менеджера початкової освіти зі здійснення здоров'яспрямованої діяльності у закладах освіти, розробку та впровадження інноваційних здоров'язбережувальних освітніх технологій, створення моделі здоров'я сучасної особистості, формування та розвиток культури здоров'я вчителя та учнів.

Окреслено перспективи подальших наукових розвідок, що передбачають вивчення процесу стимулювання мотиваційного компоненту особистості менеджера початкової освіти до здійснення здоров'язбережувальної освітньої діяльності.

Ключові слова: менеджер початкової освіти, освітній менеджер, культура здоров'я, здоров'язбережувальне освітнє середовище.

Pochynok Yevheniia Anatoliyivna Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of Primary Education, V.G. Korolenko Poltava National Pedagogical University, 36000, Poltava, 2 Ostrogradsky St., tel .: (0532) 50-03-76, <https://orcid.org/0000-0002-6419-4567>

ELEMENTARY EDUCATION MANAGER - A LEADER OF CHANGE IN THE HEALTHCARE FIELD

Abstract. The article explores the personality of the elementary education manager as the founder of a health-preserving educational environment. Variations of scientific approaches to defining the concept of "health culture" are analyzed, and its components are identified. The components of the teacher's health culture include cognitive, emotional-value, and behavioral components, ensuring the effective implementation of the professional-pedagogical activities of the elementary education manager. The social significance of health culture as a component of general culture and a basis for unlocking its internal health-preserving potential is revealed. The significant role of the teacher in shaping the health culture of younger students and the development of the healthcare field as a whole is emphasized. The teacher's health is considered as the basis not only for successful professional activity but also for building the entire healthcare sphere, as a healthy teacher equals a healthy student, ultimately leading to a healthy society.

The relevance of implementing educational management by elementary school teachers in the context of applying health-preserving technologies is determined by social and environmental life conditions, as well as by the value reorientations of modern society, where human health is recognized as the highest value. Therefore, the main problems and directions for creating a modern health-preserving educational environment are substantiated. Among these directions, the following are highlighted: professional training of elementary education managers in conducting health-oriented activities in educational institutions, development and implementation of innovative health-preserving educational technologies, creation of a model of health for

the modern personality, formation and development of the teacher's and students' health culture.

The perspectives of further scientific research, which involve studying the process of stimulating the motivational component of the elementary education manager's personality towards implementing health-preserving educational activities, are outlined.

Keywords: elementary education manager, educational management, health culture, health-preserving educational environment.

Постановка проблеми. Розвиток культури здоров'я особистості відноситься до пріоритетних завдань не тільки освітньої парадигми, а й держави загалом, адже рівень здоров'я кожного громадянина визначає вектор розвитку всього українського суспільства. Інноваційні соціальні зміни ведуть до визнання здоров'я людини як найвищої й абсолютної цінності, тому процес його зміцнення та збереження викликає значний інтерес на всіх етапах розвитку особистості, зокрема в межах здобуття початкової освіти. В умовах сьогодення одним із головних завдань менеджера початкової школи є створення безпечного, комфортного й ергономічного освітнього середовища та розвиток культури здоров'я всіх учасників освітнього процесу. Здоров'язбережувальна функція професійної діяльності педагога стає провідною у системі педагогічних впливів, а сам вчитель переймає роль менеджера (керівника) у розвитку культури здоров'я учнів та своєї власної.

Проте контроверсійність між запитом на здорову і всебічно розвинену особистість та реальними умовами організації педагогічного процесу у початковій школі демонструє нагальну потребу зміни підходу до створення здоров'язбережувального освітнього середовища, а саме – формування культури здоров'я менеджерів початкової освіти з метою подальшого збереження та зміцнення здоров'я учнівського колективу. Тобто, сучасний педагог-менеджер повинен бути фахівцем новітньої формації, який у процесі виконання професійних дій здатен одночасно реалізовувати декілька педагогічних функцій та втілювати й генерувати в собі саме ті якості особистості, які прагне сформувати в учнів.

Ключовим орієнтиром побудови здоров'язбережувального освітнього середовища для менеджера початкової освіти виступає насамперед орієнтація на створення особистої стратегії здоров'язбережувальної професійної поведінки. Проте в умовах сучасності це завдання видається складним, адже підвищений рівень стресу, нівелювання морально-етичних норм, психологічний аспект та фактор медіа-впливу – усе це становить загрозу для адекватного формування культури здоров'я

особистості. Зазначені факти зумовлюють необхідність більш детального вивчення педагогічних впливів менеджера початкової освіти на розбудову здоров'язбережувального освітнього середовища та підвищують **актуальність** обраної теми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Роль вчителя в реалізації оздоровчої функції в початковій школі є надзвичайно важливою, адже він закладає основи для подальшого розвитку культури здоров'я дітей та формує їх адекватне уявлення про здоровий спосіб життя. Сучасний менеджер початкової освіти розглядається у науковій та психолого-педагогічній літературі (В. Андросюк, О. Ващенко, Л. Вознюк, Х. Калагурка, І. Мицишин, О. Мондич, Л. Фенчак) як управлінець процесу трансформування сфери здоров'я, та відзначається високим рівнем сформованості професійної компетентності, зокрема, її здоров'язбережувального складника.

Проблема формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх учителів початкової школи досліджена у працях І. Бикова, Н. Бібик, О. Грищенко, О. Єфремова, І. Зязюна, Л. Карамушки, О. Лукашенко, О. Максимовича, О. Мондич, О. Пометун, О. Савченко, Л. Фенчак, М. Чошанова та інших. Так, на думку Л. Фенчак, здоров'язбережувальна компетентність майбутнього вчителя, менеджера початкової освіти, лежить в основі формування його здоров'язбережувальної культури. [1, С. 191]

Взаємозв'язок здоров'я та освіти розкрито в роботах Р. Айзмана, Ю. Бабанського, Г. Зайцева, Н. Смирнова, Є. Чепурних та ін. Окремі аспекти здоров'язбережувальної діяльності освітнього менеджера та визначення його ролі у трансформуванні сфери здоров'я представлені у науковому доробку Л. Височан, Б. Долинського, І. Зязюна, О. Іонової, С. Лупаренко, Н. Смирнова, Л. Хомич тощо. Нам імпонує думка Л. Височан, яка зазначає що, якісною характеристикою діяльності педагога є саме здоров'язбережувальний компонент організації освітнього процесу, а обов'язковою умовою останнього виступає пріоритет здоров'я. [2, С. 36]

Виняткового значення у роботі сучасного менеджера-педагога науковці вважають надають також створенню власної стратегії здоров'язбережувальної професійної поведінки з метою попередження та подолання ситуацій, що несуть загрозу для особистого здоров'я вчителя та колективу. [3, С. 4] Провідним поняттям тут виступає культура здоров'я менеджера освіти, адже саме рівень її сформованості має прямий вплив на організацію здоров'язбережувальної діяльності вчителя. Особливості формування культури здоров'я освітнього

менеджера репрезентовано у працях О. Адеєвої, І. Бикова, В. Горащука, О. Єжової, Є. Жигульової, О. Мондича, О. Онаця, О. Радіонової, Г. Тарасової. Досить ґрунтовно висвітлюються проблеми формування культури здоров'я в роботах українських науковців В. Горащука, О. Муравова, Г. Голобородько. Погоджуємося із думкою О. Адеєвої про те, що вчитель має бути взірцем та носієм необхідних знань і вмінь у дотриманні здорового способу життя, а рівень його культури здоров'я має значний вплив на якість формування здоров'язбережувальної компетентності учнів і створення здоров'язбережувального освітнього середовища. [4, С. 102] Тобто, низький рівень розвитку культури здоров'я менеджера початкової освіти, а також відсутність навичок застосування здоров'язбережувальних технологій у професійній діяльності провокує проблеми створення сучасного освітнього середовища на засадах здоров'язбереження.

Мета статті – визначення ролі та педагогічних впливів менеджера сучасної початкової освіти у контексті формування здоров'язбережувального освітнього середовища та культури здоров'я особистості молодшого школяра.

Виклад основного матеріалу. Інноваційні зміни сучасної початкової школи потребують підготовки управлінця-професіонала, який відповідатиме запитам суспільства на формування здорової всебічно розвиненої особистості з високим рівнем мотивації на здоровий спосіб життя. З огляду на це, впровадження освітнім менеджером ідей здоров'язбереження та здоров'яформування у педагогічний процес початкової школи є одним із ключових завдань його професійної діяльності. У побудові новітньої парадигми здоров'я функціонал менеджера-педагога, на наш погляд, включає в себе:

- визначення цілей та стратегій здоров'язбережувальної діяльності школярів із врахуванням їх особистих запитів та потреб, рівня психофізіологічного розвитку;
- побудову інноваційного здоров'язбережувального освітнього середовища на засадах національної ідеології охорони здоров'я;
- формування в учнів культури здоров'я на прикладі особистої здоров'язбережувальної поведінки;
- цілеспрямоване здійснення оздоровчої діяльності із застосуванням новітніх здоров'язбережувальних технологій;
- активізацію всіх учасників освітнього процесу в процесі реалізації здоров'язбережувального компоненту навчання.

Переконані, що в реформуванні системи здоров'я **сучасний менеджер початкової освіти** – це компетентний спеціаліст з високим

рівнем професійної підготовки, загальної культури та культури здоров'я, що вмотивований до ортобіотичної поведінки, здатний до свідомої та комплексної побудови здоров'язбережувального освітнього середовища.

Організація освітнього процесу початкової школи у руслі здоров'язбереження є пріоритетним напрямом оновлення початкової освіти, а основне завдання менеджера освіти полягає у забезпеченні вимог до створення здоров'язбережувального освітнього середовища, а саме: оновлення та оптимізація змісту освіти, визначення пріоритетних проблем формування здоров'я учнів, створення безпечного та психологічно комфортного середовища взаємодії, координація співпраці школи, сім'ї та інших соціальних інститутів у контексті формування культури здоров'я особистості, ергономізація освітнього середовища, систематичний моніторинг здоров'язбережувального процесу. **Здоров'язбережувальне освітнє середовище** є цілеспрямованою спеціально організованою системою педагогічних чинників, що забезпечують формування, збереження та зміцнення здоров'я особистості в умовах безпеки, фізичного, психоемоційного та особистого комфорту.

Ключовими напрямками розвитку сучасного здоров'язбережувального освітнього середовища менеджером-педагогом є: професійна підготовка менеджера початкової освіти зі здійснення здоров'язбережувальної діяльності у навчальних закладах, реалізація принципів педагогіки здоров'я, розробка та впровадження інноваційних здоров'язбережувальних освітніх технологій, створення моделі культури здоров'я сучасного вчителя та учнів, утвердження здорового способу життя у шкільному середовищі, виховання інформаційної грамотності тощо. До основних проблем впровадження в педагогічну практику ідей здорового способу життя Л. Височан відносить «зміну світогляду вчителя, його ставлення до себе, свого життєвого досвіду щодо усвідомлення власних почуттів, переживань з позиції проблем здоров'язбереження; зміну ставлення вчителя до учнів; трансформацію ставлення педагога до завдань навчального процесу педагогіки оздоровлення, яке передбачає не тільки досягнення дидактичних цілей, а й розвиток самих учнів з максимально збереженим здоров'ям». [2, С. 37] Зауважимо також, що здоров'язбережувальний компонент організації початкової освіти найбільше залежить саме від діяльності менеджера-педагога та його ставлення до власного здоров'я, тому менеджер початкової освіти має відповідати тим інноваціям охорон здоров'я, які в перспективі буде реалізовувати в своїй діяльності. З огляду на це, важливо скласти портрет сучасного менеджера початкової освіти як лідера змін у сфері здоров'язбереження.

До найважливіших якостей освітнього менеджера початкової школи можна віднести: усталену мотивацію до здійснення професійної діяльності; комунікаційні уміння та навички; критичність, гнучкість, нестандартність, оригінальність мислення; вміння знаходити нетривіальні рішення; прогностичні здібності; високий рівень професійної й управлінської компетентностей, культури здоров'я. Менеджер-педагог має бути наділений стійкими якісними характеристиками особистості, спрямованими на ефективність управлінських функцій здоров'язберезувальної діяльності. Важливо, щоб учитель відчував постійну потребу у здійсненні такої діяльності. Л. Фенчак переконана, що здоров'язбережувальна діяльність є «творчою діяльністю зі створення і самоусвідомлення, перетворення інших і самоперетворення. Вона забезпечує основу самореалізації і виступає її засобом». [1, С. 192] Тобто, менеджер початкової освіти виступає в ролі своєрідного амбасадора здоров'я, від якого залежить рівень готовності школярів до використання резервного потенціалу свого здоров'я, до застосування реальних практичних навичок здоров'язбереження у сучасному соціумі, до розуміння власних психоемоційних станів та здатності до емпатії, а також міра усвідомленого бажання та прагнення молодшого школяра до ведення здорового способу життя. Оскільки діти даної вікової категорії схильні до наслідування, відповідно менеджер початкової освіти повинен мати високий рівень ортобіотичної культури здоров'я, уміти переконливо демонструвати та глибоко усвідомлювати значущість власного здоров'я як найвищої і абсолютної професійної цінності, бути взірцем для наслідування учнів початкових класів.

У науково-педагогічній літературі поняття «культура здоров'я педагога» має багато дефініцій. Зокрема, культуру здоров'я вчителя прийнято вважати способом творчої самореалізації особистості вчителя в різних видах здоров'язберезувальної діяльності і спілкування, спрямованих на засвоєння, передачу і створення валеологічних цінностей і технологій. [1, С. 192] Поділяємо погляди Н. Каньоси, яка вбачає у культурі здоров'я вчителя якісне утворення особистості, що об'єднує духовні, біологічні, психологічні і соціальні фактори, які визначають її спосіб життя. За твердженням вченої, культура здоров'я вчителя визначає вектор подальшого розвитку всіх різновидів культур і передбачає формування різнобічної особистості з активною життєвою позицією. [5, С. 194]

У контексті нашого дослідження, науковий інтерес викликають позиції І. Заюкова, В. Пугач та О. Кобилянського, які трактують культуру здоров'я освітнього менеджера як сукупність «мотиваційно-

ціннісних та емоційно-вольових здоров'язберігаючих установок, знань і умінь конструювання, підтримки та укріплення професійного здоров'я спеціаліста, що забезпечує продуктивне здійснення професійної діяльності». [6, С. 18]

Джерело цінних думок з проблеми збереження здоров'я учасників освітнього процесу знаходимо в працях Б. Долинського, який розглядає культуру здоров'я як частину загальної культури людини, що характеризується певним рівнем спеціальних валеологічних знань і мотиваційно-ціннісних орієнтацій, набутих внаслідок виховання, освіти, і спрямованих на збереження і зміцнення людиною свого і здоров'я тих людей, що її оточують. [7, С. 25]

Під *культурою здоров'я менеджера початкової освіти* ми розуміємо складник загальної культури педагога, що являє собою синтез когнітивного, емоційно-ціннісного, поведінкового та мотиваційного компонентів, і виявляється у стійких вміннях та прагненнях дотримання та пропагування здорового способу життя. Для сучасного менеджера-педагога має бути важливим не тільки процес навчання дітей, а й розвиток професійного здоров'я та здоров'я дітей, що можливо лише за умови оптимальної побудови здоров'язбережувального освітнього середовища. У структурі професійної діяльності вчителя початкових класів здоров'я виступає своєрідним ресурсом, який дозволяє здійснювати її найбільш ефективно та з найменшою кількістю негативних факторів. Формування особистої культури та культури здоров'я учнів є основним завданням освітнього менеджера у реформуванні сфери здоров'я, що виражається у виробленні звичок здорового способу життя та відповідального ставлення до збереження власного здоров'я і здоров'я інших людей. Комплексне бачення культури здоров'я дозволяє виокремити та дослідити її основні складові.

У процесі наукового пошуку (Н. Каньоса [5, С. 18], І. Заюков, В. Пугач, О. Кобилянський [6, С. 18]) виявлено, що *структуру культури здоров'я* становлять такі *компоненти*: когнітивний, емоційно-ціннісний та поведінковий. Когнітивний компонент культури здоров'я охоплює весь спектр знань про здоров'я і здоровий спосіб життя, фізіологічні основи збереження, зміцнення та формування здоров'я, засоби рухової активності і фізичної підготовки. Він також включає в себе знання змісту навчального матеріалу з анатомії та фізіології людини; будови та функції організму; психофізіологічні основи процесу навчання; загальні закономірності росту й розвитку дитини; функціональні основи розвитку дитячого організму; аспекти здоров'язбережувальної

педагогіки (основи знань вікових, психофізіологічних, індивідуальних особливостей дітей молодшого шкільного віку). [3, С. 5]

Емоційно-ціннісний компонент культури здоров'я включає в себе відповідальне ставлення до власного здоров'я і здоров'я інших осіб та відображає особливості переживання стану здоров'я і ситуацій, пов'язаних із ним. Сюди також входить перцептивна оцінка внутрішнього стану свого організму та визначення особистого потенціалу здоров'я.

До поведінкового (діяльнісного) компоненту культури здоров'я належать категорії здоров'язбережувальної поведінки і дотримання власної моделі культури здоров'я. Зазначений компонент характеризує поведінку людини, що забезпечує її успішну адаптацію до навколишнього середовища, а також розробку стратегій поведінки, пов'язаних зі зміною стану здоров'я. [6, С. 18]

На наш погляд, до наведеної структури слід додати також мотиваційний складник – стійкі мотиви до трансформування сфери здоров'я, прагнення до поліпшення індивідуального здоров'я та усвідомлення необхідності здоров'язбережувальної діяльності. Адже саме від позитивної мотивації вчителя залежить рівень розвитку духовно, психічно, фізично та соціально здорової особистості школяра. Менеджер сучасної початкової школи має не тільки усвідомлювати виклики, які ставить перед ним соціально-освітня система, а й розуміти мотиви, які спонукають його до відповідної діяльності. Менеджер-педагог повинен мати дієву і усвідомлену мотивацію до ефективної реалізації професійних функцій збереження здоров'я та фізичного розвитку молодших школярів.

Варто зауважити, що важливість формування культури здоров'я особистості (і вчителя, і учнів) підвищується також завдяки тому, що саме є спонукальним чинником у реалізації внутрішнього здоров'язбережувального потенціалу. Процес формування культури здоров'я є динамічною цілісною системою, що ґрунтується на принципах здоров'яцентризму та здоров'язбереження, творчості і особистих цінностей. Крім цього, культура здоров'я спонукає до активізації внутрішніх резервів організму, реалізації відповідального ставлення до здоров'я як до компонента культури особистості. На формування культури здоров'я, за переконаннями Б. Долинського, впливають дві групи факторів: об'єктивні (засоби масової інформації, сім'я, школа, охорона здоров'я, референтна група і стан здоров'я людини) та суб'єктивні (зміст орієнтації та настанов на оволодіння культурою здоров'я, особистий досвід її засвоєння). [7, С. 29]

Дослідницею О. Адєєвою встановлено, що формування культури здоров'я та здорового способу життя менеджерів-педагогів залежить від:

- наявності медико-психолого-педагогічних знань про різні аспекти здоров'я;
- володіння способами індивідуальної стратегії й тактики здоров'язбереження засобами фізичної культури;
- наявності особистісних установок на фізичне самовдосконалення і самореалізацію в оздоровчій діяльності.

До наведених факторів можемо додати також:

- рівень сформованості навичок саморегулювання емоційно-психологічного стану, протидії стресовим ситуаціям, асертивної поведінки з метою захисту власного здоров'я;
- мотиваційно-ціннісні установки та наявність стійкої потреби у здоров'язбереженні;
- розвиненість умінь та навичок самодіагностики, самооцінки, самокорекції, самоконтролю і саморозвитку ведення здорового способу життя і збереження власного здоров'я;
- створення концептуальної моделі професійної освіти з урахуванням пріоритетності утвердження здорового способу життя вчителя;
- організація професійного середовища, зміст діяльності та соціально-психологічні умови роботи.

Безсумнівно, від рівня розвитку культури здоров'я менеджера початкової освіти буде залежати ступінь організації умов здоров'язбережувального освітнього середовища та рівень сформованості здоров'язбережувальної компетентності молодших школярів. Проте, незважаючи на вагомий роль вчителя у формуванні в учнів свідомого ставлення до свого здоров'я, все більше впливу переймають на себе інші чинники. В умовах стрімкої інформатизації суспільства посилюється вплив об'єктивних факторів, зокрема засобів масової інформації та інтернет-зв'язку, витісняючи школу і сферу охорони здоров'я. Саме тому так важливо починати процес формування культури здоров'я особистості ще на етапі початкової школи, адже молодший шкільний вік характеризується високим рівнем сензитивності та наслідування поведінки дорослого.

У цьому контексті ключову роль відіграє особистість менеджера початкової освіти, професійна компетентність та культура здоров'я якого мають спрямовуватися на формування світоглядної здоров'язбережувальної позиції учнів. Нова українська школа ставить перед

сучасним вчителем початкових класів велетенські вимоги щодо здоров'я спрямованої педагогічної діяльності та формування культури здоров'я учнів, адже дотримання здорового способу життя та свідоме ставлення до здоров'я як до найвищої й абсолютної людської цінності, сприяє ґрунтовному використанню професійних знань і вмінь у практичній діяльності, а, отже, забезпечує необхідний розвиток окремої особистості та всього суспільства. Не можемо не погодитися із думкою вченого Б. Долинського, згідно з якою здоровий образ життя вчителя початкової школи передбачає сформованість навичок повсякденної поведінки, спрямованої на збереження і зміцнення власного здоров'я (фізичного, психічного, морального, духовного соціального, професійного), дотримання ціннісних настанов щодо здоров'я, і здійснення педагогічної діяльності, що ґрунтується на організації педагогічного процесу з метою формування у молодших школярів навичок здоров'язбереження. [7, С. 40]

Важливою характеристикою особистості менеджера початкової освіти є його готовність до формування здоров'язбережувальних навичок і вмінь молодших школярів. За готовність освітнього менеджера прийнято вважати такий його психофізіологічний стан, що дозволяє педагогу накопичувати теоретичні знання, удосконалювати практичні вміння й навички ефективної організації та продуктивного здійснення здоров'язбережувальної діяльності. На жаль, система вищої освіти була спрямована здебільшого на підготовку майбутнього менеджера початкової освіти до реалізації методик навчання чи основних функцій управлінської діяльності, а розвитку знань і умінь здоров'язбереження відводиться другорядна роль. Проте провідні принципи розвитку новітньої вищої освіти, що задекларовані у низці загальнодержавних документів, переконують в тому, що питання здоров'я спрямованої професійно-педагогічної діяльності займають лідерські позиції поруч із дидактичною підготовкою майбутнього педагога.

У зв'язку з цим, професійна підготовка менеджера початкової освіти зі здійснення здоров'язбережувальної діяльності у закладах освіти повинна забезпечувати:

- реалізацію базових потреб майбутніх педагогів у фізичному вихованні та розвитку власного потенціалу здоров'я;
- формування емоційно-ціннісних установок на здоровий спосіб життя і здоров'язбереження;
- практичне оволодіння майбутніми менеджерами методиками самодіагностики, самооцінки, самокорекції, самоконтролю і саморозвитку, діагностичними і превентивними технологіями самооздоровлення;

- необхідний рівень здоровотворчих умінь, навичок і знань;
- формування уявлень про фактори ризику у реалізації здоров'язбережувальних освітніх технологій та методи ефективної протидії цим факторам (з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей психофізіологічного розвитку молодших школярів);
- вибір правильної стратегії розвитку культури здоров'я учнів початкових класів та індивідуальної ортобіотичної культури.

Суголосні із твердженням Б. Долинського, який наголошує, що стрижнем педагогічної діяльності менеджера початкової освіти є його професійне здоров'я, що становить собою певний рівень характеристик здоров'я спеціаліста, який відповідає вимогам професійної діяльності й забезпечує її високу ефективність. Саме тому освітній менеджер має насамперед турбуватися про збереження та зміцнення власного здоров'я, щоб мати змогу втілювати якомога більше творчих ідей у професійній здоров'язбережувальній діяльності. Здоров'язбережувальна діяльність менеджера початкової освіти передбачає використання у початковій школі видів управлінських впливів, як: навчально-виховні, ігрові, спортивно-ігрові, фізкультурно-оздоровчі, дозвіллеві, екологічні. Перераховані педагогічні впливи відзначаються комплексністю і системністю застосування та спрямовані на зміцнення усіх видів здоров'я молодших школярів – фізичного, психологічного, морально-духовного й соціального; формування навичок і вмінь здоров'язбереження, культури здоров'я. [7, С. 47]

У системі здоров'язбереження менеджер початкової освіти є відповідальною та ключовою особою у процесі створення ергономічного освітнього середовища. Він здійснює керівництво освітніми ресурсами здоров'язбереження, процесами створення безпечних умов навчання та встановлення адекватних здорових взаємозв'язків в учнівському колективі, визначає траєкторію впровадження здоров'язбережувальних освітніх технологій. Відзначимо, що серед здоров'язбережувальних освітніх технологій Л. Височан виділяє: безпосередньо здоров'язберігаючі (профілактичні щеплення, забезпечення рухової активності, вітамінізація, організація здорового харчування); оздоровчі (фізична підготовка, фізіотерапія, ароматерапія, загартування, гімнастика, масаж, фітотерапія, арттерапія); технології навчання здоров'ю (включення відповідних тем в зміст предметів загальноосвітнього циклу); технології виховання культури здоров'я (факультативні заняття із розвитку особистості учня, позакласні та позашкільні заходи, фестивалі, конкурси). [2, С. 36] Причому всі здоров'язбережувальні освітні технології мають особистісно-орієнтовані аспекти, що передбачають

реалізацію принципів дитиноцентризму та максимальної комфортності і безпеки навчання.

Здоров'язбережувальна діяльність менеджера початкової освіти спрямована на формування високого ступеня індивідуального здоров'язбереження особистості, визнання пріоритетності культури здоров'я та здорового способу життя. Нам видається надзвичайно важливим необхідність зміни світогляду та позиції сучасного менеджера-педагога щодо значимості здоров'я у професійній діяльності.

Висновки. Особливість професійної діяльності менеджера початкової освіти полягає в тому, що вона має безпосередній вплив на стан здоров'я суб'єктів освітнього процесу. Відтак, педагог повинен перш за все володіти технологіями самозбереження індивідуального здоров'я, дбати про рівень розвитку й відновлення власного здоров'я, що є ресурсом розвитку сучасної національної системи освіти, а також однією з умов благополуччя і довголіття учителя початкових класів. Здоров'язбереження в педагогічному аспекті передбачає сукупність таких педагогічних впливів, що забезпечують створення безпечних і комфортних умов середовища, індивідуальну освітню траєкторію розвитку особистості школяра, запобігання стресів, перевантаження, втоми дітей і тим самим сприяють збереженню й зміцненню їх здоров'я.

На основі результатів проведеного дослідження, можемо зробити висновок, що менеджер початкової освіти виконує провідну роль у трансформуванні сучасної сфери здоров'я. Однак, суперечливість дихотомії «освіта-соціум» акцентує на необхідності реорганізації освітньої системи та зміни підходу до підготовки новітнього менеджера-педагога, який би відповідав сучасним вимогам до створення здоров'язбережувального освітнього середовища. Тобто, вдосконалення професійної підготовки майбутніх менеджерів початкової освіти має здійснюватися через орієнтацію на здоров'язбереження, а розвиток професійної компетентності вчителя початкової школи повинен базуватися на принципі пріоритетності здоров'я як ключового ресурсу педагогічного процесу, адже саме менеджер початкової освіти має безпосередній та цілеспрямований вплив на формування культури здоров'я молодших школярів. Проте, така умова матиме місце тоді, коли педагог сам буде зорієнтований на розвиток власної ортобіотичної культури здоров'я та мати прагнення і бажання щодо створення оптимального здоров'язбережувального освітнього середовища, тобто володітиме комплексом усталених мотивів. Отже, перспективи подальших наукових розвідок вбачаємо у дослідженні процесу стимулювання мотиваційного компоненту особистості менеджера початкової освіти до здійснення здоров'язбережувальної освітньої діяльності.

Література:

1. Фенчак Л.М. Здоров'язберігаюча культура майбутніх вчителів початкових класів як показник їх професійної підготовки. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2011. Вип. 23. С. 190-192. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuuped_2011_23_68
2. Височан Л. Роль учителя початкових класів у розвитку здоров'язберігаючої педагогіки. Гірська школа українських Карпат. 2014. № 11. С. 34-37.
3. Биков І.В. Формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх учителів початкової школи. Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка. Серія : Педагогічні науки. 2023. Вип. 23. С. 3-7.
4. Адеєва О. Здоровий спосіб життя майбутнього педагога, як складова частина культури його професійної діяльності. Наука і освіта. 2005. №3-4. С. 102-103.
5. Каньоса Н. Роль учителя початкових класів у формуванні культури здоров'я молодших школярів. Збірник наукових праць. 2016. Випуск 21. Частина 2. С. 191-196.
6. Заюков І., Пугач В., Кобилянський О. Формування культури здоров'я майбутніх менеджерів у закладах вищої освіти. Педагогіка безпеки. 2019. № 1. С. 16-24.
7. Долинський Б.Т. Здоров'язберігаюча діяльність учителя початкової школи: навчальний посібник. Одеса : вид-во М. П. Черкасов, 2010. 187 с.

References:

1. Fenchak, L.M. (2011). Zdorov'iazberihaiucha kultura maibutnikh vchyteliv pochatkovykh klasiv yak pokaznyk yikh profesiinoi pidhotovky [Health-preserving culture of future elementary school teachers as an indicator of their professional training]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu – Scientific Bulletin of Uzhhorod National University*, 23, 190-192. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuuped_2011_23_68 [in Ukrainian].
2. Vysochan, L. (2014). Rol uchytelia pochatkovykh klasiv u rozvytku zdorov'iazberihaiuchoi pedahohiky [The role of primary school teachers in the development of health-preserving pedagogy]. *Hirska shkola ukrainskykh Karpat – Mountain School of the Ukrainian Carpathians*, 11, 34-37 [in Ukrainian].
3. Bykov, I.V. (2023). Formuvannia zdorov'iazberizhuvalnoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv pochatkovoї shkoly [Formation of health-preserving competence of future elementary school teachers]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Chernihivskiy kolehium» imeni T.H. Shevchenka. Seriya : Pedahohichni nauky – Bulletin of the National University “Chernihiv Collegium” named after T.H. Shevchenko. Series: Pedagogical Sciences*, 23, 3-7 [in Ukrainian].
4. Adeyeva, O. (2005). Zdorovyi sposib zhyttia maibutnoho pedahoha, yak skladova chastyna kultury yoho profesiinoi diialnosti [Healthy lifestyle of future teachers as a component of the culture of their professional activity]. *Nauka i osvita – Science and Education*, 3-4, 102-103 [in Ukrainian].
5. Kanyosa, N. (2016). Rol uchytelia pochatkovykh klasiv u formuvanni kultury zdorov'ia molodshykh shkoliariv [The role of primary school teachers in shaping the health culture of younger students]. *Zbirnyk naukovykh prats – Collection of Scientific Papers*, 21(2), 191-196 [in Ukrainian].
6. Zayukov, I., Pugach, V., & Zbirnyk naukovykh prats Kobilyansky, O. (2019). Formuvannia kultury zdorov'ia maibutnikh menedzheriv u zakladakh vyshchoї osvity [Formation of health culture of future managers in higher education institutions]. *Pedahohika bezpeky – Pedagogy of Safety*, 1, 16-24 [in Ukrainian].
7. Dolinsky, B.T. (2010). Zdorov'iazberihaiucha diialnist uchytelia pochatkovoї shkoly: navchalnyi posibnyk [Health-preserving activities of elementary school teachers: a teaching manual]. Odessa: M.P. Cherkasov Publishing House. 187 p [in Ukrainian].